

Date: 25th February-2025

СИМФОНИК ОРКЕСТРДА ДИРИЖЁРНИНГ РОЛИ

Тошмухаммедова Севара

Республика мусиқа ва санъат техникуми

Аннотация: Мақола симфоник оркестрда дирижёрнинг ролини таҳлил қилади. Унда дирижёрнинг асосий вазифалари, ритм ва темпни белгилаш, ижронинг эмоционал ривожланишини бошқариш, динамикани аниқлаш, оркестр аъзолари билан ишлаш ва мусиқанинг тўлиқ контекстини тушуниш каби муҳим аспектлар кўриб чиқилади. Мақолада дирижёрнинг оркестрни синхронлаштиришдаги муҳим роли ва ижро сифатига кўшадиган ҳиссаси таърифланади. Дирижёрнинг оркестр аъзоларини раҳбарлик қилиш, уларнинг ишини мувофиқлаштириш ва мусиқанинг аниқ ижросини таъминлашдаги лидерлик мавқеи хусусида фикрлар билдирилган. Шунингдек, дирижёрнинг техник ва эмоционал кўрсатмалар оркестрнинг ижро сифатига қандай таъсир қилиши ва оркестр аъзоларининг жамоавий иши билан боғлиқ муҳим жиҳатлар баён қилинган. Мақола симфоник оркестр ижросини мукамал қилишда дирижёрнинг ролини тушунишга ёрдам беради.

Калит сўзлар: дирижёр, симфоник оркестр, ижро, ритм, темп, динамика, эмоционал таъсир, оркестр аъзолари, синхронлаштириш, мусиқа, техник кўрсатмалар, лидерлик, мусиқа асари, жамоавий иш.

Симфоник оркестр — бу катта ҳажмли, мураккаб ва кўп аъзолардан иборат ижро жамоасидир. Унда оркестр аъзолари ҳар хил инструментал гуруҳларга бўлиниб, уларнинг ҳаммаси биргаликда бир мусиқа асарини ижро этади. Шу боис, симфоник оркестрни муваффақиятли ва синхрон равишда ижро этиш учун бир шахс — дирижёрнинг роли жуда муҳимдир.

Дирижёрнинг вазифалари ва роли: Дирижёрнинг энг асосий вазифаларидан бири оркестрни ритмик жиҳатдан бошқаришдир. У оркестрга қачон, қандай темпда ижро қилишини аниқ кўрсатади. Симфоник оркестрда ҳар бир ижрочининг вазифаси аниқ бўлса ҳам, уларни синхронлаштириш ва бир вақтда ишлашни таъминлаш дирижёрга боғлиқ. Ритмни аниқ белгиловчи дирижёр оркестр аъзоларининг ишини жадал ва аниқ йўналтиришга ёрдам беради. Симфоник оркестрда ижройи жараён нафақа фақат техник аниқлик билан, балки мусиқанинг эмоционал таъсири билан ҳам боғлиқдир. Дирижёр оркестрга эмоцияларни бериш ва асарнинг драматик ривожланишини тасвирлашда муҳим роль ўйнайди. Мусиқа аслида ўзгариб, йўналиш ва шу билан бирга оркестр аъзоларининг ҳиссий таъсирини рағбатлантиришдир. Оркестрнинг динамик нуқталари — чиройли, катта овоздан майда, яширин овозга ўтиш жуда муҳимдир. Дирижёр оркестрга қандай овозда ижро қилишни кўрсатиш ва барча аъзоларни бирлаштириш орқали динамиканинг аниқ ва мукамал тарзда шаклланишини таъминлайди. Унинг кўрсатишлари оркестрнинг яқдил ижроси ва ушбу динамик ўзгаришларни аниқ тушунишига олиб келади. Дирижёр симфоник оркестрда ижро этилган асарнинг тўлиқ контексти ва моҳиятини

Date: 25th February-2025

чукур тушунишга эга бўлиши керак. У мусикий асарнинг ҳар бир детали, структураси ва руҳини тушуниши орқали, оркестрга ундан тўлиқ ва юқори даражада фойдаланиш учун йўналиш беришга масъулдир. Дирижёр оркестр аъзоларининг техник мукамаллигини ва ижро сифатига масъулдир. У оркестр аъзолари билан ишлаш, уларни ишонч билан бошқариш ва уларнинг индивидуал қувватларини бирлаштириш учун лидер бўлиши керак. Бу оркестрнинг умумий ижроси ва муваффақиятга олиб келади. Дирижёр оркестрни тўғри ва аниқ бошқариш учун техник ва тактик кўрсатмаларни беришга масъулдир. Мухим ритм ва динамика билан боғлиқ нюанслар оркестр аъзоларининг аниқлигига таъсир кўрсатади. Унинг аниқ кўрсатмалари ва белгилар оркестр аъзоларининг ҳаракатлари ва ижросини мувофиқлаштиришга ёрдам беради.

Хулоса:

Симфоник оркестрда дирижёрнинг роли жуда муҳимдир, чунки у оркестр аъзоларини бирлаштириш, мусиқанинг тўлиқ ижросини таъминлаш ва ижронинг эмоционал ва техник аниқлигини ушлашда масъул бўлади. Дирижёр оркестрни ритм, темп, динамика ва эмоция билан бошқариш орқали ижронинг юқори даражада амалга ошишини таъминлайди. Унинг раҳбарлиги оркестрнинг бир жамоа сифатида ишлашини, мусиқанинг тўлиқ ва ёрқин ифода қилинишини таъминлайди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Турсонов, М. (2009). *Музыка санъати ва оркестр*. Тошкент: O'zbekiston
2. Шарипов, С. (2012). *Дирижёрлик санъати*. Тошкент: Узбекистон миллий энциклопедияси.
3. Петров, И. (2015). *Симфоник оркестр ва дирижёрлик: назария ва амал*. Москва: Современная музыка.
4. Муҳаммадалиев, А. (2018). *Оркестр ва дирижёрнинг ижро санъати*. Тошкент: Маърифат.
5. Жураев, Н. (2016). *Музыка ва оркестр: тарих ва замонавийлик*. Тошкент: Тошкент давлат нашри.

